

Lausunto

14.11.2012

TEM/2447/00.06.01/2012

VM:n lausuntopyyntö 19.10.2012, VM 155:00/2011

Työ- ja elinkeinoministeriön lausunto VM:n lausuntopyyntöön Palvelut ja tiedot käytössä - julkisen hallinnon ICT:n hyödyntämisen strategia 2012-2020

Valtiovarainministeriö on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriöltä lausuntoa Julkisen hallinnon ICT:n hyödyntämisen strategia 2012–2020 ehdotuksesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö on valtiovarainministeriön toiveen mukaisesti pyytänyt oman hallinnonalansa virastoilta ja ministeriön osastoilta kommentit Julkisen hallinnon ICT:n hyödyntämisen strategia vuosille 2012–2020 -raportista. Lausuntopyynnössä pyydettiin kiinnittämään erityishuomiota erityisesti seuraaviin aiheisiin.

- Visio (luku 2): Mikä on mielipiteenne koko julkisen hallinnon yhteisestä visiosta?
- Linjausalueet (luku 3): Vastaavatko strategiset linjausalueet mielestänne keskeisiin ICT:n hyödyntämisen haasteisiin?
- Toimenpiteet (luku 5): Ovatko toimenpiteet kannaltanne tarkoituksenmukaisia? Tukevatko ne teidän organisaationne kehittämistyötä?
- Mitä mielestänne pitäisi ottaa huomioon julkisen hallinnon ICT-strategian toimeenpanossa?

Saatujen vastausten perusteella työ- ja elinkeinoministeriö on koonnut seuraavan lausunnon.

Visio ja tavoitetilä

Nyt lausunnolla olevaa valtionhallinnon ja kuntasektorin ensimmäistä yhteistä ICT:n hyödyntämisen strategiaa pidetään hyvin perusteltuna ja kannatettavana. Tavoitetilan muotoilu ”Palvelut ja tiedot käytössä” on onnistunut ja selkeä sekä korostaa käyttäjien tarpeita ja käyttäjäkeskeistä toimintamallia.

Yleiskommentit ovat pääosin myönteisiä, mutta mukana on myös kriittisiä mainintoja. Raporttia pidetään osin konservatiivisena, osa esitetyistä linjausalueista on jo osa normaalia toimintaa, pilvipalveluja tulisi tarkastella selkeänä osana ICT:n hyödyntämisen strategiaa, raportti ei kerro mikä on digitaalisten verkkopalvelujen rooli julkisten palvelujen tuottamisessa eikä organisaatioiden prosessien digitalisoinnin tavoitetasoa ole määritetty. Suurena haasteena pidetään myös tarpeiden erilaisuutta ja muuttumista vuoteen 2020 mennessä.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla on hyvin monentyyppisiä virastoja. Virastot, jotka ovat voimakkaammin suuntautuneet ”business to business” palvelujen tuottamiseen pitävät kommentissaan raporttia pääosin suunnattuna

perusvirastoille ja kunnille. Raporttia kritisoidaan myös siitä, että se on suuntautunut suurten tai keskisuurten hallinnon toimijoiden tarpeisiin eikä strategia kaikilla tasoilla tarjoa työkaluja pienille tai tietotekniikkaa toimintaansa syvästi integroineille organisaatioille.

Visio edellyttää julkisen hallinnon johdon ja tietohallintojohdon yhteistyötä. TEM on keväällä 2012 laaditussa hallinnonalan tietohallintostrategiassa tuonut esiin saman periaatteen yhtenä strategiamme päälinjauksista. Katsomme osaamisen kehittämisen olevan tässä yhteistyössä kriittinen menestystekijä.

Työ- ja elinkeinoministeriö haluaa korostaa näitä kritisoituja osioita ja niiden roolia.

Strategian linjausalueet

Esitetyt linjausalueet vastaavat pitkälti virastojen tarpeisiin, mutta virastojen erilaisuus asettaa ne eri lähtötilanteisiin. Linjauksissa on myös melkoisia haasteita: tietohallinnon rakenteiden selkeyttäminen, tehokkaan infrastruktuurin kehittäminen sekä ICT:n hyödyntämiskyvyn ylösrakentaminen lyhyessä ajassa, resurssintarkkuuden jopa laskiessa, koetaan vaikeaksi yhtälöksi.

Palveluinnovaatioiden ekosysteemit

Kehittäminen tapahtuu linjauksen mukaan palveluinnovaatioiden ekosysteemissä, joita oletetaan muodostuvan keskeisten toimijoiden ympärille. Saadussa kommentissa esitettyä mallia tuetaan, mutta samalla katsotaan näiden ekosysteemien vaativan jonkinasteista roolien määrittelyä ja veturiorganisaatiota suunnannäyttäjänä. Ekosysteemiajatteluun pohjautuvia kehitysmenetelmiä pidetään ketterinä ja niistä on hyviä kokemuksia. Korostamme isojen hankkeiden toteuttamista näiden ketterien mallien mukaisesti. Myös uudelleenkäytön periaate saa kannatusta. Hyvin toimivat suuret järjestelmät muodostuvat hyvin toimivista pienistä järjestelmistä, tätä periaatetta ja sen sisältäen pitämää modulaarista, komponenttipohjaista kehittämistä halutaan tukea ja soveltaa. Rahoitusmallien muuttaminen ekosysteemejä tukevaksi on toimintamallin peruskivi, näitä rahoitusmalleja ei saa byrokratisoida.

TEM haluaa tuoda esiin myös kehitysprojektien riittävän resursoinnin, nousu ICT:n hyödyntämisen kärkeen edellyttää myös rahallista panostusta.

Avoin tieto ja tiedon yhteiskäyttö

Avoimeen tietoon ja tiedon yhteiskäyttöön suhtaudutaan hallinnonalalla positii-visesti, omalla toiminnalla halutaan edistää tiedon yhteiskäyttöä. Joissakin kommentteissa todetaan kuitenkin virastojen hallussa olevan tiedon olevan luottamuksellista, asiakastoimeksiantoihin liittyvää dataa. Tieto ei jakamalla vähene, jakamisen tuomia hyötyjä halutaan korostaa.

Avoimeksi ja yhteiskäytettäväksi tiedoksi soveltuvia rekistereitä hallinnoivat virastot ovat jo sitoutuneet toiminnassaan avoimen datan politiikkaan ja vieneet politiikan mukaiset linjaukset keskeisenä tavoitteena strategiadokumentteihin. Osa toimijoista on jo aktiivisesti avannut tietovarantojaan. Rekisteritietojen laajentuvaan avautumiseen on valmistauduttu kehittämällä yhteentoimivuusvalmiutta ja avoimen tiedon tarjonnan palvelumalleja.

TEM edistää tiedon avoimuutta ja yhteiskäyttöä. Kesäkuussa 2012 vahvistetun TEM-konsernin tietohallintostrategian yhtenä linjauksena on tiedon ja informaation johtaminen ja hyödyntäminen hallinnonala kattaen. TEM on myös asettanut Julkisten tietovarantojen avaaminen TEM hallinnonalalla

-työryhmän, jonka tehtävänä on edistää ja valmistella keinoja hallinnonalan tietovarantojen paremman hyödyntämisen ja tietovarantojen julkisen saatavuuden lisäämiseksi.

Kyky hyödyntää ICT:tä

Tavoitetta, että tieto- ja viestintätekniikasta tulee osa arkipäivää, pidetään tekniikkapainotteisena ja jo vanhentuneena. Halutaan keskittyä kyvykkyyteen hyödyntää kokonaisarkkitehtuuria ja muuta tietohallinnollista osaamista palvelujen kehittämisessä. Raportti painottaa vision edellyttävän organisaatioiden johdon ja tietohallintojohdon yhteistyötä.

Tietyt palvelut, kuten tunnistaminen, ovat nousemassa infrastruktuurin asemaan. Myös tämän kehityksen huomioiminen tulisi olla osa strategiaa.

Selkeät tietohallinnon rakenteet

Virastojen tietohallintojen nykyinen rakenne on pitkän evoluution tulos ja virastokohtainen tietohallinto suosii itse tekemistä yhdessä tekemisen sijaan. Näitä rakenteita on osin jo selkiytetty, TEM:n hallinnonalan suurin tietohallinnon toimija on Aluehallinnon tietohallintopalveluyksikkö (AHTi). Keskus on vasta muutaman vuoden ikäinen ja se on jo merkittävässä asemassa suunniteltaessa tulevaa TORI-palvelukeskusta, mikä kertoo meneillään olevasta organisaatioiden muuttumisen nopeudesta. Ohjattu verkostomainen toimintamalli on kiinnostava, mutta sen toiminta jää kuviosta huolimatta hieman epäselväksi. Tilaaja-tuottajamallin toimivuuteen on panostettava, palvelutuottaja ja -keskukset kehittävät omaa osuuttaan ja tuotteitaan, mutta myös tilaajan on oltava mukana osaamisen kehityksessä.

Toimintavarma ja kustannustehokas ICT-infrastruktuuri

Perustietotekniikan keskittämiseen suhtaudutaan varauksellisesti, erityisesti sille laskettuun kustannuksiin laskevaan vaikutukseen. Keskittämisessä nähdään merkittäviä saavutettavia etuja, mutta epäily niiden toteutumien aikatauluihin on vahva. ICT:n keskittämisellä tavoiteltu tehokkuus toteutuu vain, mikäli keskitetyt palvelut tuotetaan palvelemaan joustavasti nykyaikaista hajautettua ja alati muuttuvaa työskentelytapaa ja nopeasyklistä ICT-kehitystä. Verkkoturvallisuuden merkitys kasvaa strategiakaudella ja olisi myös tarpeen vahvistaa julkisen sektorin tietoturvaluustoimenpiteitä.

Toimenpiteet, toimeenpanossa huomioitavaa

Ehdotetut toimenpiteet koetaan perustelluiksi ja hyviksi ja niitä tuetaan. Joidenkin esitysten tosin pelätään tuovan mukanaan lisää byrokratiaa. Toimenpiteiden joukkoon toivotaan kansainvälisen yhteistyön lisäämistä ja EU:n tuomien vaatimusten kytkemistä palvelukehitykseen.

Erkki Virtanen
kansliapäällikkö

Sirpa Alitalo
teollisuusneuvos, osastopäällikön sijainen

JAKELU

Valtiovarainministeriö

TIEDOKSI

TEM:n hallinnonalan virastot ja laitokset
IT-johtoryhmä
HITKO
TEM:n osastot ja yksiköt
TEM Tieto-osaston ryhmäpäälliköt